

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
TOMASZ CHRÓSTNY

Warszawa, 27 stycznia 2022 r.

DOZIK-2.611.501.2016.PS.JS.KW

wersja jawna
(tajemnice przedsiębiorstwa i inne informacje prawnie chronione oznaczono [**])

Decyzja nr DOZIK-2/2022

I. Na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 275), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **uznaje postanowienie wzorca umowy** pod tytułem „Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych”, stosowane przez ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach, o treści:

„§ 87 ust. 2 pkt 2:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

2. śmierć jednego ze współposiadaczy wspólnego rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi. Pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”

za niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385¹ §1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, 2320, z 2021 r. poz. 1509), co stanowi naruszenie zakazu określonego w art. 23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, i **zakazuje jego wykorzystywania**.

II. Na podstawie art. 23b ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 225), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na **ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach** środek usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a ww. ustawy, w postaci:

1. poinformowania konsumentów, będących jako współposiadacze stronami umów rachunków bankowych wspólnych, których integralną częścią był wzorzec, którego postanowienie zostało uznane za niedozwolone, i na których zgromadzone środki zostały zablokowane na podstawie postanowienia wskazanego w pkt I sentencji decyzji i blokada ta utrzymywana jest nadal na dzień uprawomocnienia się niniejszej decyzji, o uznaniu go za niedozwolone i skutkach z tego wynikających, w terminie nie później niż 3 (trzech) miesiące od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Przy czym informacja przekazywana konsumentom będzie:

- w warstwie wizualnej - sporządzona czcionką w rozmiarze co najmniej 11, kolorze czarnym i rodzaju Times New Roman,
- dostarczona konsumentom - współposiadaczom wskazanych powyżej rachunków wspólnych za pomocą listów poleconych wysłanych na ostatni znany ING Bank Śląski Spółce Akcyjnej adres konsumenta,
- składała się z następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-2/2022 z dnia 27 stycznia 2022 r. uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy, stosowane przez ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach w obrocie z konsumentami i zakazał jego wykorzystywania. Jest to postanowienie o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowienia uznanego za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim umowę, której integralną część stanowi wzorzec wskazany w decyzji. W związku z powyższym, postanowienie to nie wiąże Pani/Pana, czyli jest bezskuteczne. Bezskuteczność ta powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy zatem traktować tak, jakby w ogóle nie była zamieszczona w zawartej umowie.

Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr DOZIK-2/2022 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.

Podpis osoby uprawnionej do reprezentowania ING Bank Śląski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Katowicach”.

2. złożenia oświadczenia w terminie nie później niż 1 (jednego) miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji i utrzymywania go na stronie internetowej ING Bank Śląski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Katowicach przez okres 3 (trzech) miesięcy od złożenia, o następującej treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji nr DOZIK-2/2022 z dnia 27 stycznia 2022 r. uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy pt. „Regulamin

świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych”, stosowane przez **ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach** w obrocie z konsumentami i zakazał jego wykorzystywania. Jest to postanowienie o treści (...) - *należy przytoczyć treść postanowienia uznanego za niedozwolone.*

Prawomocna decyzja o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim umowę, której integralną część stanowi wzorzec wskazany w decyzji. W związku z powyższym, postanowienie to nie wiąże wskazanych wyżej konsumentów. Bezskuteczność tego postanowienia powstaje z mocy prawa i nie jest konieczne stwierdzenie jej na drodze sądowej. Klauzulę uznaną za abuzywną należy zatem traktować tak, jakby w ogóle nie była zamieszczona w zawartej umowie.

Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr DOZIK-2/2022 dostępna jest pod adresem internetowym www.uokik.gov.pl. Decyzja jest prawomocna.”,

w następujący sposób:

[1] czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB #000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB #ffffff),

[2] tekst powyższego oświadczenia wyjustowany,

[3] w górnej części strony głównej domeny www.ing.pl i na każdej innej stronie internetowej przedsiębiorcy zastępującej ww. stronę w przyszłości, z możliwością zamknięcia oświadczenia przez użytkownika poprzez kliknięcie krzyżyka w prawym górnym rogu ramki; oświadczenie ma być widoczne przez cały czas, gdy użytkownik jest na stronie (oświadczenie nie może przybrać formy np. rotacyjnego banera czy slajdera),

[4] czcionka powinna odpowiadać wielkości czcionki zwyczajowo używanej na ww. stronie internetowej, tekst umieszczony w ramce, o rozmiarze takim, aby była ona w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie, z uwzględnieniem marginesu 2,5 cm z każdej strony,

[5] fragment: „*Decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr DOZIK-2/2022*” będzie stanowić hipertączę prowadzące do strony internetowej: https://decyzje.uokik.gov.pl/bp/dec_prez.nsf.

III. Na podstawie art. 105 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735, 1491, 2052) w zw. z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 275), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **umarza jako bezprzedmiotowe postępowanie** prowadzone wobec **ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach** w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, w części, w zakresie stosowania przez **ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach** we wzorcu umowy pod tytułem „Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych” następującego postanowienia umownego:

„§ 87 ust. 2 pkt 3:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

3. jednoczesną śmierć współposiadaczy rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego, spadkobiercy/om po jednym ze współposiadaczy, a drugą połowę zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om uprawnionym po drugim ze współposiadaczy, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”,

które to postanowienie mogło zostać uznane za niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385¹ §1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, 2320, z 2021 r. poz. 1509).

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 i art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 275) oraz na podstawie art. 263 §1 i art. 264 §1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735, 1491, 2052) w związku z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanawia obciążyć ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach kosztami postępowania opisanego w pkt I sentencji niniejszej decyzji w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w kwocie 86 zł 10 gr (słownie: osiemdziesiąt sześć złotych dziesięć groszy) i zobowiązuje ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach do zwrotu tych kosztów Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej także „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn. DDK-405-11/13) w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku ze stosowanymi przez ING Bank Śląski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Katowicach (dalej także „Bank”) procedurami regulującymi sposób rozliczania bezgotówkowych transakcji płatniczych w walutach obcych, dokonywanych przez konsumentów przy pomocy kart płatniczych, może dochodzić do naruszenia przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów¹, uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, lub czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów, uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach.

¹ na dzień wszczęcia postępowania - Dz. U. z 2007 r. poz. 331, ze zm.

W toku tego postępowania pozyskano od Banku m.in. „Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych” w brzmieniu obowiązującym od dnia 9 listopada 2015 r. (dalej także „Regulamin”). Analiza zawartych w nim postanowień dała podstawy do sformułowania zarzutu stosowania przez Bank niedozwolonych postanowień umownych.

Postanowieniem z dnia 9 listopada 2016 r. Prezes Urzędu wszczął wobec Banku postępowanie w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w związku ze stosowaniem przez Bank w treści „Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych”, będącego integralną częścią wzorców umów rachunków oszczędnościowych oraz oszczędnościowo-rozliczeniowych, następujących postanowień umownych:

a) „§ 87 ust. 2 pkt 2:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

2. śmierć jednego ze współposiadaczy wspólnego rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi. Pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”;

b) „§ 87 ust. 2 pkt 3:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

3. jednoczesną śmierć współposiadaczy rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego, spadkobiercy/om po jednym ze współposiadaczy, a drugą połowę zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om uprawnionym po drugim ze współposiadaczy, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”;

które to postanowienia mogą zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ §1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny.

Tym samym postanowieniem Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów w przedmiotowym postępowaniu materiał dowodowy zebrany w trakcie postępowania wyjaśniającego o sygn. DDK-405-11/13, uzupełniony następnie postanowieniem Prezesa Urzędu z dnia 28 lutego 2017 r. oraz postanowieniem z dnia 16 grudnia 2021 r. (sprostowanym postanowieniem z dnia 23 grudnia 2021 r.).

Bank pismem z dnia 28 listopada 2016 r., ustosunkował się do doręzonego mu postanowienia o wszczęciu postępowania, wskazując m.in., że zakwestionowane przez Prezesa UOKiK klauzule umowne nie dają podstaw do sformułowania wniosku o ich abuzywności. Bank zaprzeczył, jakoby miał decydować o tym, jaka część środków zgromadzonych na rachunku zmarłego współposiadacza wejdzie w skład spadku po nim - Bank wyjaśnił, że nie dokonywał działu spadku po zmarłym współposiadaczu rachunku, wymagał jedynie, aby to spadkobiercy dokonywali działu spadku, a Bankowi składali dyspozycję wskazującą osoby uprawnione do wypłaty oraz sposób dokonania wypłaty. W ocenie Banku jedynym skutkiem zakwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień było ustalenie zasad dostępu do środków zgromadzonych na rachunku spadkobiercom zmarłego współposiadacza, zaś przepisy pozwalały na umowne ograniczenie możliwości dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku wspólnym po śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku.

Jednocześnie Bank podtrzymał wolę dokonania zmiany regulacji związanych z rachunkami bankowymi wyrażoną w postępowaniu wyjaśniającym.

Pismem z dnia 7 lipca 2017 r. Bank zobowiązał się do wprowadzenia zmiany w Regulaminie w zakresie brzmienia §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, jak również do jednorazowego zwolnienia klientów, będących współposiadaczami rachunków, z opłaty za usługę poszukiwania, także w innych bankach, rachunków po zmarłym spadkodawcy/zapisodawcy. Zobowiązanie to zostało następnie zmodyfikowane pismem Banku z dnia 20 grudnia 2017 r.

W piśmie z dnia 26 lipca 2021 r. Bank poinformował, że wprowadził do Regulaminu zmianę w brzmieniu proponowanym w piśmie z dnia 20 grudnia 2017 r. (obowiązującą od dnia 6 sierpnia 2018 r.). Bank podtrzymał jednocześnie wolę wypełnienia zobowiązania w zakresie publikacji wersji jawnej decyzji na stronie internetowej Banku i utrzymywania jej przez okres 6 miesięcy oraz w zakresie jednorazowego zwolnienia klientów, będących współposiadaczami rachunków (otwartych do dnia wejścia w życie zmienionych postanowień Regulaminu), na ich wniosek, z opłaty za usługę poszukiwania, także w innych bankach, rachunków po zmarłym spadkodawcy/zapisodawcy - w okresie 2 miesięcy od otrzymania decyzji zobowiązującej.

Pismem z dnia 24 listopada 2021 r. Prezes Urzędu zawiadomił Bank o zakończeniu postępowania dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy. Strona nie skorzystała z przysługującego jej uprawnienia.

Dodatkowo, w piśmie z dnia 21 grudnia 2021 r. Bank wyjaśnił, że aktualnie mają miejsce przypadki, w których środki zablokowane przez Bank na podstawie §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, w związku ze śmiercią jednego ze współposiadaczy rachunku wspólnego, w dalszym ciągu podlegają blokadzie - sytuacja ta dotyczy [***] rachunków, w przypadku których, do chwili obecnej, nie zgłosiły się do Banku uprawnione osoby.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje

ING Bank Śląski Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach, VIII Wydział Gospodarczy pod numerem 0000005459. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa.

(dowód: informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, karty 225-235)

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej Bank prowadzi rachunki bankowe, w tym rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe oraz rachunki oszczędnościowe dla osób fizycznych, w tym rachunki wspólne dla dwóch osób fizycznych.

(dowód: pismo Banku z dnia 8 września 2015 r., karta 2, wzorzec umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego i karty debetowej oraz wzorzec umowy rachunku oszczędnościowego - w brzmieniu z dnia 7 marca 2016 r., karty 49-59)

Integralną częścią stosowanych przez Bank wzorców umów rachunków oszczędnościowych oraz oszczędnościowo-rozliczeniowych był „Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych” (przy czym wersją będącą przedmiotem analizy w niniejszym postępowaniu była wersja Regulaminu obowiązująca od dnia 9 listopada 2015 r.).

Przedmiotowy Regulamin określał m.in. następujące zasady prowadzenia przez Bank rachunków wspólnych:

- 1) §10 ust. 1 stanowił, że: *Bank prowadzi rachunki wspólne tylko dla dwóch współposiadaczy posiadających taki sam status dewizowy potwierdzony przedłożonymi dokumentami oraz taki sam status podatkowy potwierdzony zgodnymi oświadczeniami w tym zakresie lub przedłożonymi certyfikatami rezydencji podatkowej wystawionymi przez organy podatkowe tego samego kraju;*
- 2) §10 ust. 2 określał, że *Przyjmuje się, że udziały środków wnoszonych na rachunek przez współposiadaczy są równe, niezależnie od faktycznego wkładu każdego ze współposiadaczy;*
- 3) natomiast §10 ust. 4 ustanawiał jako zasadę, że *Każdy ze współposiadaczy rachunku wspólnego dysponuje samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku.*

W Regulaminie Bank uregulował m.in. kwestie związane ze śmiercią jednego ze współposiadaczy rachunku wspólnego, jak również z jednoczesną śmiercią współposiadaczy rachunku (przy czym, zgodnie z §23 ust. 5 Regulaminu, taka sytuacja skutkowałą rozwiązaniem umowy rachunku wspólnego z chwilą powzięcia przez Bank informacji o śmierci współposiadacza, w związku z dostarczeniem do Banku wiarygodnego dokumentu potwierdzającego śmierć). Odnosiły się do nich postanowienia umowne o następującej treści:

a) „§ 87 ust. 2 pkt 2:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

2. śmierć jednego ze współposiadaczy wspólnego rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi. Pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu”;

b) „§ 87 ust. 2 pkt 3:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

3. jednoczesną śmierć współposiadaczy rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego, spadkobiercy/om po jednym ze współposiadaczy, a drugą połowę zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om uprawnionym po drugim ze współposiadaczy, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu.”

(dowód: Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych, obowiązujący od dnia 9 listopada 2015 r., karty 9-42)

Postanowienie wymienione w pkt I sentencji niniejszej decyzji wykorzystywane było przez Bank do dnia 5 sierpnia 2018 r. Od dnia 6 sierpnia 2018 r. Bank stosuje postanowienie, oznaczone obecnie jako §88 ust. 2 pkt 2 Regulaminu (który otrzymał nazwę: *Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych*), o następującym brzmieniu:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego:

2. śmierć jednego ze współposiadaczy wspólnego rachunku - całość środków zgromadzonych na rachunku Bank pozostawia do dyspozycji drugiemu współposiadaczowi. Z dniem śmierci współposiadacza rachunku wspólnego, rachunek ten ulega przekształceniu w rachunek indywidualny prowadzony dla żyjącego posiadacza rachunku (dzień przekształcenia). Z dniem przekształcenia:

- a) Posiadacz rachunku może złożyć dyspozycję na wypadek śmierci,
- b) Pozostają w mocy wszelkie dyspozycje i polecenia płatnicze złożone do rachunku przed dniem przekształcenia chyba, że posiadacz po przekształceniu rachunku je odwoła lub zmieni;

- c) Pełnomocnictwa udzielone do rachunku przed dniem przekształcenia pozostają w mocy chyba, że posiadacz po przekształceniu rachunku je odwoła lub zmieni;
- d) Powstają uprawnienia związane z wypłatą z tytułu poniesionych kosztów pogrzebu w razie śmierci posiadacza przekształconego rachunku, stosownie do zasad opisanych w §86;
- e) Ewentualne roszczenia zapisobiercy windykacyjnego albo spadkobierców zmarłego współposiadacza rachunku mogą być skierowane jedynie do żyjącego posiadacza przekształconego rachunku.

(dowód - pismo Banku z dnia 26 lipca 2021 r., karta 103, Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych - obowiązujący od dnia 6 sierpnia 2018 r., karty 167-200)

Natomiast postanowienie umowne wymienione w pkt III sentencji niniejszej decyzji, wykorzystywane jest przez Bank nadal w brzmieniu niezmienionym (obecnie jako §88 ust. 2 pkt 3 Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych).

(dowód - pismo Banku z dnia 26 lipca 2021 r., karta 103, wydruk ze strony internetowej Banku, gdzie pod adresem https://www.ing.pl/_fileserver/item/1000405 znajduje się Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych z dnia 14 listopada 2021 r., karty 206-224)

Prezes Urzędu zważył, co następuje

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 275, dalej także jako „uokik”), Prezes UOKiK podejmuje się ochrony interesów konsumentów wyłącznie w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców - naruszających jej przepisy - stanowią potencjalne zagrożenie interesu publicznego.

Niniejsze postępowanie dotyczy naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień umownych poprzez wykorzystywanie przez Bank w „Regulaminie świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych” klauzul umownych określonych w §87 ust. 2 pkt 2 i 3 Regulaminu.

W ocenie Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publiczny, gdyż wiąże się z ochroną praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów, którzy mogli być narażeni na stosowanie przez Bank we wzorcach umów niedozwolonych postanowień umownych. Działania Banku nie dotyczą interesów poszczególnych osób, których sprawy miałyby charakter jednostkowy, indywidualny i niedający się porównać z innymi, lecz kręgu konsumentów, którzy mogli zawrzeć umowę w oparciu o wzorzec umowny, w którym zamieszczone zostały niedozwolone postanowienia umowne.

Należy jednocześnie podkreślić, że przepisy art. 385¹ i art. 385² ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, 2320, z 2021 r. poz. 1509, dalej także „k.c.”), które stanowią materialną podstawę do ingerencji Prezesa Urzędu w niniejszej sprawie, stanowią implementację Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich² (dalej także „Dyrektywa”). Interpretacji przytoczonych przepisów Kodeksu cywilnego należy zatem dokonywać w odniesieniu do uregulowań zawartych we wskazanej Dyrektywie. Zgodnie z postanowieniami Dyrektywy, obowiązkiem Państw Członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków³. Należy zatem mieć na uwadze, że interes publiczny w niniejszej sprawie wyraża się także *per se* w konieczności zapewnienia i zagwarantowania, by we wzorcach umów stosowanych w relacjach z konsumentami nie były stosowane niedozwolone postanowienia umowne. Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 października 2012 r., celem kontroli abstrakcyjnej jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów⁴.

Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez Bank interesu publicznego, możliwe jest poddanie kwestionowanych działań Banku ocenie w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ocena zachowania Banku w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych (naruszenie art. 23a uokik)

Zgodnie z art. 23a uokik, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ §1 k.c. Natomiast w świetle art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. stanowi przy tym implementację art. 3 ust. 1 Dyrektywy, zgodnie z którym warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

² Dz.U.U.E.L.1993.95.29

³ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, preambuła

⁴ Tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 października 2012 r. (sygn. akt I CZ 135/12), tak też: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15 - „Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone służy ochronie zbiorowego interesu konsumentów jako elementu interesu publicznego”

A zatem, dla stwierdzenia stosowania przez przedsiębiorcę we wzorcach umów zawieranych z konsumentami⁵ niedozwolonych postanowień umownych niezbędne jest wykazanie kumulatywnego spełnienia poniższych przesłanek:

- kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
- postanowienia stosowane przez przedsiębiorcę we wzorcach umów nie są indywidualnie uzgodnione,
- postanowienia nie określają głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny,
- postanowienia stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- postanowienia stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę kształtują prawa i obowiązki konsumenta rażąco naruszając jego interesy.

Kompetencja do uznania danego postanowienia za abuzywne należy (od dnia 17 kwietnia 2016 r.) do Prezesa Urzędu⁶, który wydaje decyzję o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i zakazującą jego wykorzystywania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 23a uokik. W decyzji Prezes Urzędu przytacza treść postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolone. Decyzja ta, po uprawomocnieniu, zgodnie z art. 23d uokik ma skutek wobec przedsiębiorcy, co do którego stwierdzono stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego oraz wobec wszystkich konsumentów, którzy zawarli z nim umowę na podstawie wzorca wskazanego w decyzji.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 uokik, w związku z art. 196 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650), ilekroć w ustawie tej jest mowa o przedsiębiorcy, pojmuje się przez to w pierwszej kolejności przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, ze zm.). Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

ING Bank Śląski Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach jest przedsiębiorcą wpisanym do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000005459. Przedmiotem działalności Banku jest m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne oraz pozostała finansowa działalność usługowa.

⁵ Konsumentem w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹ k.c. w związku z art. 4 pkt 12 uokik)

⁶ Na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1634)

Nie ulega zatem wątpliwości, że Bank posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 uokik. Tym samym Bank, przy wykonywaniu działalności gospodarczej, podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, a jego działania mogą być oceniane w aspekcie naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych.

Brak indywidualnego uzgodnienia postanowień umownych

W przypadku postępowania w sprawie stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie ma znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umowy. Prezes UOKiK nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, lecz wzorce umów i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy Bankiem a potencjalnym klientem będącym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiegokolwiek konkretnej umowy. Indywidualne negocjowanie może się bowiem odbywać jedynie w toku zawierania konkretnej umowy z konsumentem w indywidualnej sprawie i z założenia nie może dotyczyć kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy⁷. Kontrola abstrakcyjna obejmuje wzorzec (w tym przypadku - Regulamin), nie zaś konkretną umowę.

Główne świadczenia stron

W świetle art. 385¹ §1 k.c. nie można uznać za niedozwolone tych postanowień umowy, które określają główne świadczenia stron, chyba że nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Analiza treści zakwestionowanych postanowień umownych wymaga więc również rozważenia, czy postanowienia umowne określające zasady dysponowania rachunkiem wspólnym po śmierci jednego ze współwłaścicieli lub równoczesnej śmierci obojga z nich, można uznać za postanowienia określające główne świadczenia stron. Dopiero w przypadku stwierdzenia, że postanowienia regulują główne świadczenia stron, należy rozważyć, czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny.

Za świadczenia główne uznaje się te, które zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu umowy, tj. bez których nie dochodzi do powstania zobowiązania z danej umowy. Należy jednocześnie wskazać, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego⁸, „zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany w konkretnym przypadku, z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy. Chodzi tu o określenie świadczeń decydujących o istocie związania stron umową, czyli o to, co dla stron umowy jest najważniejsze. Pojęcie to należy zatem interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów umowy kluczowych przedmiotowo. Przemawia za tym treść przepisu, która nie odnosi się do świadczeń „dotyczących głównych postanowień”, ale „określających” te postanowienia”.

Za główne świadczenia stron umowy rachunku bankowego, stosownie do przepisu art. 725 i 726 k.c. należy uznać zobowiązanie banku do przechowywania przez czas oznaczony lub

⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt VI ACa 222/15

⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt IV CSK 285/16

nieoznaczony środków pieniężnych posiadacza rachunku oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych, jak również zobowiązanie banku do zwrotu środków zgromadzonych na rachunku w całości lub części na każde żądanie posiadacza, chyba że umowa uzależnia obowiązek zwrotu od wypowiedzenia, a także zobowiązanie posiadacza rachunku do znoszenia faktu, że bank swobodnie dysponuje zgromadzonymi przez niego na rachunku środkami pieniężnymi.

Z uwagi na powyższe, klauzule umowne określone w §87 ust. 2 pkt 2 i 3 Regulaminu, w ocenie Prezesa Urzędu, nie określają głównych świadczeń stron.

Postanowienie umowne zakwestionowane w pkt I niniejszej decyzji, regulujące zasady wypłaty środków z rachunku wspólnego w przypadku śmierci jednego ze współposiadaczy tego rachunku, choć związane z głównymi świadczeniami stron stosunku umownego (zobowiązaniem do przechowywania środków pieniężnych posiadacza rachunku przez czas oznaczony lub nieoznaczony), odnosi się jedynie do skutków prawnych wyjątkowej z punktu widzenia wykonywania umowy sytuacji, w postaci śmierci współposiadacza rachunku. Nie sposób jest zatem uznać klauzuli z §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu za regulującą główne świadczenia stron (analogicznie w przypadku klauzuli określonej w §87 ust. 2 pkt 3 Regulaminu).

Kształtowanie praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy - rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku⁹. Obie formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakres określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego.

Uregulowanie przez Bank zagadnienia skutków prawnych śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku w ten sposób, że z chwilą uzyskania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego tę okoliczność:

połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci drugiemu współposiadaczowi. Pozostałą część środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu (§87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu),

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r., sygn. akt I CK 832/04

może skutkować czasowym, niejednokrotnie wielomiesięcznym, czy nawet wieloletnim (np. w razie sporu sądowego o dział spadku) zablokowaniem współposiadaczowi rachunku dostępu do połowy środków na podstawie przepisów prawa spadkowego, mimo, że założeniem wspólnego rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, czy oszczędnościowego jest zapewnienie dostępu do środków zgromadzonych na rachunku każdemu ze współposiadaczy samodzielnie (art. 51a pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe - Dz. U. z 2021 r. poz. 2439, 2447, dalej także „Prawo bankowe”, w związku z §10 ust. 4 Regulaminu).

Wskazać bowiem należy, że „wiarygodnym dokumentem potwierdzającym śmierć jednego ze współposiadaczy rachunku”, a którego przedłożenie Bankowi spowoduje „zamrożenie” względem żyjącego współposiadacza rachunku możliwości korzystania z połowy środków na nim zgromadzonych, może być przede wszystkim odpis aktu zgonu, możliwy do przedstawienia Bankowi na długo przed uzyskaniem odpisu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabyciu spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza.

Zgodnie z regulacją §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, do czasu przedłożenia Bankowi odpisu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w sytuacji gdy jest więcej niż jeden spadkobierca po zmarłym współposiadaczu rachunku - po złożeniu dodatkowo stosownego oświadczenia lub orzeczenia o dziale spadku w zakresie środków zgromadzonych na rachunku, Bank nie posiada informacji o uprawnionych do dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku po zmarłym, ani informacji o wielkości ich udziałów w tym składniku majątku, jak również nie wie, jaka część środków z rachunku przypada rzeczywiście spadkobiercom (czy też jest należna np. zapisobiercy windykacyjnemu), a jaka należna jest współposiadaczowi rachunku.

Zgodnie z art. 922 k.c. i nast. z chwilą śmierci prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów Kodeksu cywilnego.

Wedle tej zasady również środki zgromadzone na rachunku wspólnym, w chwili otwarcia spadku po jednym ze współposiadaczy rachunku, przechodzą na jego spadkobierców, jednak ich wysokość zostanie dopiero ustalona. W przypadku sądowego działu spadku - przez sąd, na mocy art. 684 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1805, z późn. zm., dalej także jako „k.p.c.”).

Nie negując prawa spadkobierców czy zapisobiercy do dostępu do środków zgromadzonych na ww. rachunku wspólnym na mocy art. 922 k.c. i nast. wskazać należy na uprawnienie żyjącego współposiadacza rachunku do dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku wspólnym. Poprzez arbitralne ustalenie przez Bank, że pozostającemu przy życiu współposiadaczowi rachunku przypada jedynie połowa środków zgromadzonych na tym rachunku (przynajmniej do czasu przedstawienia stosownych, określonych Regulaminem dokumentów), zgodnie z treścią §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, Bank pozbawił w istocie możliwości dysponowania środkami na rachunku przez pozostającego przy życiu współposiadacza. Klauzula ta, w sposób istotny ogranicza zatem prawo żyjącego współposiadacza do skorzystania ze środków zgromadzonych na rachunku wspólnym, prowadzonym przez Bank.

Tym samym, w ocenie Prezesa Urzędu, postanowienie art. §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu ograniczające to uprawnienie do połowy środków zgromadzonych na rachunku wspólnym w chwili otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego śmierć jednego ze współposiadaczy rachunku narusza dobre obyczaje, albowiem nienależycie zabezpiecza interesy żyjącego współposiadacza rachunku.

Podnoszony przy tym przez Bank argument, iż celem zakwestionowanej klauzuli była ochrona środków zgromadzonych na rachunku wspólnym należy uznać za niezasadny, gdyż zarówno współposiadacze, jak i ewentualni spadkobiercy czy zapisobiercy mogą dochodzić wzajemnych, ewentualnych roszczeń na drodze sądowej.

Zgodnie z art. 51 Prawa bankowego rachunek bankowy może być prowadzony dla kilku osób fizycznych (rachunek wspólny). W myśl natomiast art. 51a Prawa bankowego w przypadku rachunku wspólnego prowadzonego dla osób fizycznych, o ile umowa rachunku bankowego nie stanowi inaczej, każdy ze współposiadaczy rachunku może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku. Ponadto, zgodnie z art. 59a ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego „Umowa rachunku bankowego, którego posiadaczem jest osoba fizyczna, niezawarta w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, ulega rozwiązaniu z dniem śmierci posiadacza rachunku”, przy czym regulacja ta nie ma zastosowania do rachunku wspólnego (na podstawie art. 57 Prawa bankowego) - tym niemniej postanowienia umowy rachunku wspólnego mogą przewidywać inny skutek w postaci rozwiązania umowy rachunku wspólnego.

Bank zatem skorzystał z przysługującego uprawnienia do uregulowania we własnym zakresie zagadnienia skutków prawnych śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku wspólnego (§ 87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu), jednak w ocenie Prezesa Urzędu dokonał tego w sposób, który narusza dobre obyczaje.

Dobrym obyczajem na gruncie niniejszej sprawy jest kształtowanie przez przedsiębiorcę treści postanowień umownych stosowanych we wzorcach umów, na podstawie których zawierane/kształtowane są umowy z konsumentami, w sposób zapewniający równomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między stronami stosunku umownego oraz niewykorzystywanie przez przedsiębiorcę silniejszej pozycji poprzez ustanawianie warunków umownych niekorzystnych dla konsumentów.

Za naruszenie dobrych obyczajów Prezes UOKiK przyjmuje w niniejszej sprawie tworzenie postanowienia umownego uprawniającego Bank do zablokowania żyjącemu współposiadaczowi rachunku możliwości zadysponowania połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym, w razie śmierci drugiego ze współposiadaczy, na skutek jednostronnej decyzji Banku dotyczącej sposobu podziału środków zgromadzonych na rachunku wspólnym pomiędzy żyjącego współposiadacza rachunku a osoby uprawnione do dziedziczenia po zmarłym współposiadaczu.

W ocenie Prezesa Urzędu Bank nie był uprawniony do samodzielnego określenia, jaka część środków zgromadzonych na rachunku wspólnym przypadnie spadkobiercom i żyjącemu współposiadaczowi rachunku, albowiem zastosowanie znajdą w takim przypadku przepisy kodeksu cywilnego (art. 922 i nast.), a przede wszystkim Bank nie był uprawniony do ograniczania prawa żyjącego współposiadacza rachunku do zadysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku poprzez arbitralne wskazanie zawarte w §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu.

Wprawdzie przepisy Prawa bankowego nie regulują zagadnienia skutków prawnych śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku wspólnego, ograniczając się do stwierdzenia, że w takiej sytuacji umowa rachunku bankowego nie ulega rozwiązaniu z mocy prawa, w związku z czym bankom pozostawiono pewną swobodę dookreślenia skutków prawnych takiej sytuacji (w tym m.in. poprzez przyjęcie rozwiązania, zgodnie z którym umowa rachunku wspólnego ulega rozwiązaniu w wypadku śmierci jednego z współposiadaczy). Jednak za naruszające dobre obyczaje należy uznać ich doprecyzowanie poprzez ograniczenie uprawnień żyjącego współposiadacza rachunku do samodzielnego dysponowania środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku do połowy zgromadzonych na nim środków.

Warto przy tym wskazać, że środowisko bankowe wypracowało kierunkowe rozwiązania znajdujące zastosowanie w przypadku śmierci współposiadacza rachunku wspólnego. Zgodnie z opracowaniem sporządzonym przez Związek Banków Polskich pt. „*Co dzieje się z naszym kontem bankowym po śmierci?*”¹⁰:

Umowa rachunku wspólnego może zawierać dodatkowe postanowienia na wypadek śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku. W takiej sytuacji można na przykład postanowić w umowie, że ulega ona rozwiązaniu, a środki są wypłacane żyjącemu współposiadaczowi albo, że rachunek ulega przekształceniu w rachunek indywidualny żyjącego współposiadacza. Ponadto można zastrzec w umowie, że w miejsce zmarłego współposiadacza wchodzi jego spadkobiercy lub inna osoba.

Powyższe przepisy (art. 51 Prawa bankowego - przyp. Prezesa Urzędu) nie rzutują na uprawnienia spadkobierców zmarłego do dochodzenia swoich praw wobec żyjących posiadaczy, lecz nie od banku, który prawidłowo wykonał postanowienia umowne rachunku wspólnego.

Za naruszenie dobrych obyczajów Prezes Urzędu przyjmuje zatem w niniejszej sprawie stosowanie postanowienia umownego uprawniającego Bank do zablokowania możliwości zadysponowania przez pozostającego przy życiu współposiadacza połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym w razie śmierci drugiego z współposiadaczy rachunku, w drodze arbitralnej decyzji Banku.

Rażące naruszenie interesów konsumentów

Dla uznania postanowienia wzorca umownego za niedozwolone w świetle art. 385¹ §1 zd. 1 k.c., niezbędne jest, by naruszenie równorzędności stron umowy prowadziło w konsekwencji do istotnego naruszenia interesów konsumenta (majątkowych bądź osobistych). Jak zostało przy tym wyżej wskazane, rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2016 r.¹¹, „ocena, czy dane postanowienie wzorca umowy, kształtując prawa i obowiązki konsumenta, „rażąco” narusza interesy konsumenta (art. 385¹ §1 k.c.), uzależniona jest od tego, czy wynikająca z tego postanowienia nierównowaga praw i obowiązków stron (nierównowaga kontraktowa) na niekorzyść konsumenta jest istotna, znacząca. (...) Znacząca nierównowaga kontraktowa na

¹⁰ Źródło:

https://zbp.pl/public/repozytorium/dla_konsumentow/poradnik_zbp/co_sie_dzieje_z_kontem_po_smierci.pdf

¹¹ Sygn. akt I CSK 125/15

niekorzyść konsumenta pozostaje sprzeczna z dobrymi obyczajami (wymogami dobrej wiary - por. art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13), gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem tej nierównowagi”.

Należy przy tym zauważyć, że przesłanki uznania danego postanowienia za niedozwolone postanowienie umowne w postaci sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesów konsumentów, choć odrębne, są ze sobą ściśle powiązane. Jak zauważył bowiem Sąd Najwyższy - rażące naruszenie interesu konsumenta stanowi z reguły naruszenie dobrych obyczajów, choć nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes.¹²

Na gruncie niniejszej sprawy rażące naruszenie dotyczy przede wszystkim interesów ekonomicznych konsumentów, którzy posiadali wspólne rachunki bankowe oszczędnościowo-rozliczeniowe oraz oszczędnościowe dla osób fizycznych prowadzone przez Bank w okresie obowiązywania zakwestionowanego postanowienia - w razie bowiem śmierci współposiadacza rachunku Bank zablokowałby połowę środków zgromadzonych na wspólnym rachunku, czekając na dyspozycje w tym zakresie od zapisobiercy windykacyjnego lub spadkobierców zmarłego współposiadacza rachunku, domniemując zgodnie z §10 ust. 2 Regulaminu, że „udziały środków wnoszonych na rachunek przez współposiadaczy są równe, niezależnie od faktycznego wkładu każdego ze współposiadaczy”, i jednocześnie żyjący współposiadacz rachunku zostałby ograniczony w „samodzielnym dysponowaniu środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku”, które to prawo przysługiwało mu w myśl §10 ust. 4 Regulaminu.

W ocenie Prezesa Urzędu, konsument zawierając umowę rachunku wspólnego wraz z inną osobą, godzi się na fakt, iż każdy ze współposiadaczy będzie posiadał możliwość swobodnego dysponowania całością zgromadzonych na nim środków. Kwestia pochodzenia środków pieniężnych znajdujących się na rachunku wspólnym jest bowiem dla Banku bez znaczenia. W razie wezwania do spełnienia świadczenia przez któregokolwiek ze współposiadaczy Bank zobowiązany jest świadczyć na jego rzecz i brak jest podstaw, aby Bank próbował chociażby dochodzić, czy dany współposiadacz ma czy też nie ma uprawnień do sumy, której żąda albo którą dysponuje. Specyficzny charakter rachunku wspólnego implikuje zatem konieczność wzajemnego zaufania do siebie obu współposiadaczy tego rachunku. W związku z powyższym należy przyjąć, że zmarły współposiadacz rachunku w czasie swojego życia gromadziłby na rachunku wspólnym wyłącznie takie środki, co do których godzi się na ich ewentualne zadysponowanie przez współposiadacza.

Na gruncie niniejszej sprawy jednostronne uprawnienie Banku do pozbawienia możliwości zadysponowania przez współposiadacza rachunku połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym w okolicznościach wskazanych w §87 ust. 2 pkt 2 Regulaminu, ocenić zatem należy jako naruszające interesy konsumenta (pozostałego przy życiu współposiadacza rachunku) w sposób rażący. W konsekwencji bowiem - na skutek braku dostępu do części środków - może powodować po jego stronie brak możliwości uregulowania bieżących zobowiązań, dokonania nadchodzących płatności, a w skrajnych przypadkach nawet zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

¹² Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2010 r., I CSK 694/09

Ponadto, jak podniósł Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 15 lutego 2017 r.¹³:

„Pojęcie *interesów konsumenta* należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp.”

Bezsprzecznie, w sytuacji zablokowania środków przez Bank po śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku, naruszony zostaje nie tylko interes majątkowy żyjącego współposiadacza rachunku w postaci pozbawienia go dostępu do zablokowanych środków finansowych, ale również jego interes w postaci traconego przez niego czasu na dopełnienie formalności, by odzyskać dostęp do zablokowanej części rachunku, doznaje on także dezorganizacji toku życia i sytuacji finansowej (płynności), szczególnie w sytuacji nagłej, nieprzewidzianej śmierci drugiego współposiadacza.

W związku z powyższym, w ocenie Prezesa Urzędu, postanowienie umowne określone w pkt I sentencji niniejszej decyzji kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Omawiana klauzula wprowadza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw na niekorzyść konsumentów. Analizowane postanowienie przyznaje Bankowi uprawnienie do zablokowania możliwości zadysponowania przez pozostającego przy życiu współposiadacza połową środków zgromadzonych na rachunku wspólnym w razie śmierci drugiego ze współposiadaczy rachunku, w drodze arbitralnej decyzji Banku, co skutkuje rażącym naruszeniem interesów pozostającego przy życiu współposiadacza.

Zaprzestanie stosowania zakwestionowanej klauzuli umownej

Bank stosował klauzulę zakwestionowaną w pkt I sentencji decyzji do dnia 5 sierpnia 2018 r. (włącznie). Od dnia 6 sierpnia 2018 r. Bank stosuje postanowienie - oznaczone obecnie jako §88 ust. 2 pkt 2 *Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych* - zgodnie z którym, w przypadku śmierci współposiadacza rachunku wspólnego, rachunek ten ulega przekształceniu w rachunek indywidualny prowadzony dla żyjącego posiadacza rachunku.

Zobowiązanie Banku

W trakcie postępowania zakończonego przedmiotową decyzją Bank złożył propozycję zobowiązania. Propozycja ta dotyczyła pierwotnie (pisma Banku z dnia 7 lipca 2017 r. i 20 grudnia 2017 r.): 1) dokonania zmiany zakwestionowanego w pkt I sentencji decyzji postanowienia Regulaminu, a także 2) zobowiązania do a) jednorazowego, ograniczonego czasowo zwolnienia konsumentów, będących współposiadaczami rachunków z opłaty za usługę poszukiwania, także w innych bankach, rachunków po zmarłym spadkodawcy/zapisodawcy, oraz b) publikacji wersji jawnej decyzji na stronie internetowej Banku przez okres 6 miesięcy. Finalnie - wobec zaprzestania stosowania zakwestionowanej klauzuli - zobowiązanie to zostało przez Bank zmodyfikowane (pismem Banku z dnia 26 lipca 2021 r.) poprzez jego ograniczenie do zakresu określonego w pkt 2) powyżej.

¹³ Sygn. akt VI ACa 1918/15

Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie nakładają jednak na Prezesa UOKiK obowiązku wydania decyzji uwzględniającej złożone zobowiązanie, a jedynie stwarzają mu prawną możliwość wydania takiej decyzji, o ile stosowne zobowiązanie zostanie przez stronę postępowania złożone. Oznacza to, że Prezes UOKiK może, lecz nie musi, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych działań w decyzji stwierdzającej (uznającej postanowienie wzorca umowy za niedozwolone), wydanej na podstawie art. 23c uokik.

W ocenie Prezesa UOKiK w niniejszej sprawie ma miejsce zaniechanie naruszenia art. 23a uokik, zaś zobowiązanie określone w pkt 2 a) powyżej nie mieści się w zakresie usunięcia trwających skutków naruszenia wynikającego ze stosowania przez Bank zakwestionowanego postanowienia (odnosząc się do odrębnej, oferowanej przez Bank usługi).

Rozstrzygnięcie o środkach usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych

Zgodnie z art. 23b ust. 2 uokik w decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do:

- 1) poinformowania konsumentów, będących stronami umów zawartych na podstawie wzorców, o których mowa w ust. 1, o uznaniu za niedozwolone postanowień tego wzorca - w sposób określony w decyzji;
- 2) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji.

Zgodnie z art. 23b ust. 4 uokik, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień wzorca umowy powinny być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków.

Występowanie trwających skutków naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień umownych musi przy tym mieć miejsce w momencie wydawania decyzji, co może zostać spełnione nie tylko w przypadku dalszego stosowania niedozwolonych postanowień, ale również, jeżeli przedsiębiorca - jak to ma miejsce w niniejszej sprawie - przed wydaniem decyzji zaprzestał stosowania zakwestionowanego postanowienia, ale postanowienie te nadal wywołuje skutki wobec konsumentów.

Mają bowiem jeszcze miejsce przypadki, w których środki zablokowane przez Bank na podstawie zakwestionowanej klauzuli w dalszym ciągu podlegają blokadzie (nie zostały wypłacone przez Bank uprawnionym osobom) - sytuacja ta dotyczy [***] rachunków, w przypadku których nie zgłosiły się jeszcze do Banku uprawnione osoby.

Trwającym skutkiem naruszenia jest również brak świadomości konsumentów, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie jest wobec nich bezskuteczne - poinformowanie konsumentów ma zatem na celu uświadomienie im braku związania niedozwoloną klauzulą zgodnie z art. 385¹ §1 k.c.

Mając powyższe na uwadze, Prezes Urzędu nałożył w punkcie II sentencji decyzji środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów

zawieranych z konsumentami niedozwolonego postanowienia umownego określonego w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

W ocenie Prezesa Urzędu, adekwatne do wagi i rodzaju naruszenia, jak i konieczne do usunięcia jego trwających skutków, jest skierowanie do konsumentów, m. in. będących stronami umów, których integralną częścią był wzorzec, którego postanowienie zostało uznane za niedozwolone, jasnego i zrozumiałego komunikatu zamieszczonego na stronie internetowej Banku o uznaniu wskazanej klauzuli za abuzywną i skutkach stwierdzenia abuzywności. Dodatkowo komunikat, do konsumentów, będących jako współposiadacze stronami umów rachunków bankowych wspólnych, których integralną częścią był wzorzec, którego postanowienie zostało uznane za niedozwolone, i na których zgromadzone środki zostały zablokowane na podstawie postanowienia wskazanego w pkt I sentencji decyzji i blokada ta utrzymywana jest nadal na dzień uprawomocnienia się niniejszej decyzji, wysłany ma zostać również listem poleconym. Zdaniem Prezesa Urzędu, wykonanie tych środków zapewni konsumentom wiedzę odnośnie do faktu, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie umowne jest wobec nich bezskuteczne.

Dokonanie przez Prezesa Urzędu oceny postanowienia wzorca umowy w decyzji uznającej jego abuzywność, stanowi wiążące prawnie potwierdzenie braku związania konsumenta takim postanowieniem zawartym w wykonywanej przez niego umowie. Przesądzenie niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy stanowiące jednocześnie potwierdzenie tego faktu, pozwala na poinformowanie konsumentów o niewiążącym charakterze postanowienia zawartego w ich umowach.

Szerokie rozpowszechnienie oświadczenia o przedmiocie rozstrzygnięcia i wynikających z jego uprawomocnienia się skutkach na stronie internetowej Banku, spełni zarówno funkcję edukacyjną wobec konsumentów, jak i funkcję prewencyjną wobec innych przedsiębiorców. Dodatkowo, publikacja komunikatu na stronie internetowej Banku będzie stanowić czytelną i jednoznaczną informację dla przedsiębiorców, że nieakceptowana jest sytuacja, w której przedsiębiorcy tworzą postanowienia wzorców umów, które godzą w równowagę kontraktową stron tego stosunku umownego.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt II sentencji niniejszej decyzji.

Umorzenie postępowania

Zgodnie z art. 105 §1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735, 1491, 2052, dalej także „k.p.a.”) w zw. z art. 83 uokik, gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części.

Umorzenie postępowania na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. jest obligatoryjne, co oznacza, iż ustalenie przesłanki bezprzedmiotowości postępowania stwarza obowiązek zakończenia postępowania w danej instancji przez jego umorzenie, ponieważ brak jest podstaw do rozstrzygnięcia sprawy co do jej istoty. Dalsze prowadzenie postępowania w takim przypadku stanowiłoby o jego wadliwości.

Podkreślić przy tym należy, iż przesłanka umorzenia postępowania może istnieć jeszcze przed wszczęciem postępowania, i zostać ujawnioną w toczącym się postępowaniu, a może ona powstać także w czasie trwania postępowania, a więc w sprawie już zawistej przed organem administracyjnym. Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 kwietnia 2003 r.¹⁴ bezprzedmiotowość postępowania administracyjnego oznacza, że brak jest któregoś z elementów materialnego stosunku prawnego, a w związku z tym nie można wydać decyzji załatwiającej sprawę przez rozstrzygnięcie jej co do istoty. Jest to orzeczenie formalne, kończące postępowanie bez jego merytorycznego rozstrzygnięcia.

W przedmiotowej sprawie istnieją podstawy do umorzenia prowadzonego postępowania administracyjnego w zakresie klauzuli zawartej w §87 ust. 2 pkt 3 Regulaminu, z uwagi na okoliczność, że zakwestionowane postanowienie umowne nie stanowi niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c. z uwagi na brak rażącego naruszenia interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 23a uokik, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ §1 k.c. Jednocześnie art. 385¹ §1 k.c. stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W odniesieniu do klauzuli umownej, której dotyczy punkt III sentencji decyzji, o treści:

„§ 87 ust. 2 pkt 3:

W przypadku otrzymania przez Bank wiarygodnego dokumentu potwierdzającego jednoczesną śmierć współposiadaczy rachunku - połowę środków zgromadzonych na rachunku Bank wypłaci zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego, spadkobiercy/om po jednym ze współposiadaczy, a drugą połowę zapisobiercy windykacyjnemu, a jeśli nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego - spadkobiercy/om uprawnionym po drugim ze współposiadaczy, po uprzednim przedstawieniu prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia sporządzonego przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca, po złożeniu dodatkowo w Banku, przez wszystkich uprawnionych, oświadczenia o dziale spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo doręczeniu dokonanego już działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu” ,

wskazać należy, że w przypadku jednoczesnej śmierci obojga współposiadaczy rachunku nie będzie istniała osoba, która byłaby dotychczasowym współposiadaczem rachunku i byłaby uprawniona do dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku wspólnym.

¹⁴ sygn. akt III SA 2225/01

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że co do zasady śmierć obu posiadaczy rachunku wspólnego nie prowadzi do przekształcenia rachunku wspólnego w rachunek indywidualny i w wyniku tego objęcia go hipotezą art. 59a Prawa bankowego (art. 59a Prawa bankowego nie dotyczy bowiem - zgodnie z art. 57 - rachunku wspólnego), gdyż na miejsce zmarłych posiadaczy rachunku wstępują ich spadkobiercy. Następować będzie to nawet w wypadku równoczesnej śmierci obu posiadaczy rachunku¹⁵. Oznacza to, że umowa rachunku wspólnego nie ulegnie wówczas rozwiązaniu.¹⁶ Stosunek prawny wynikający z umowy rachunku bankowego będzie wówczas kontynuowany przez spadkobierców poszczególnych osób uprawnionych. Postanowienia umowy rachunku wspólnego mogą przewidywać jednak inny skutek, w tym także rozwiązanie umowy rachunku wspólnego (jak to ma miejsce w przypadku Banku, w związku z brzmieniem §23 ust. 5 Regulaminu).

Konstrukcja prowadzonych przez Bank rachunków wspólnych przewiduje, że udziały środków wnoszonych na rachunek przez współposiadaczy są równe, niezależnie od faktycznego wkładu każdego ze współposiadaczy (§10 ust. 2 Regulaminu). Przewiduje nadto zastosowanie identycznych zasad, jak w przypadku śmierci posiadacza indywidualnego rachunku (zgodnie z §87 ust.1 Regulaminu) - w odniesieniu do każdego z udziałów po zmarłym współposiadaczu.

O ile przy tym, na skutek przyjęcia zasady równości udziałów środków na rachunku wspólnym, arbitralne rozstrzygnięcie przez Bank w jakim stosunku środki zgromadzone na rachunku wspólnym należącym do zmarłych jednocześnie współposiadaczy powinny zostać rozdysponowane, mogłoby zostać uznane za naruszające dobre obyczaje z przyczyn określonych wyżej (w części odnoszącej się do postanowienia §87 ust.2 pkt 2 Regulaminu), to jednak nie prowadzi ono w konsekwencji do przeprowadzenia przez Bank swobodnego podziału spadku we własnym zakresie, które mogłoby prowadzić do rażącego naruszenia przez Bank interesów zapisobierców/spadkobierców (będących w relacji z Bankiem konsumentami) każdego ze współposiadaczy rachunku. Bank nie rozstrzyga bowiem kwestii wzajemnych rozliczeń pomiędzy spadkobiercami lub zapisobiercami zmarłych jednocześnie współposiadaczy rachunku, opierając się przy dokonywaniu wypłat uprawnionym osobom na dostarczonych przez te osoby dokumentach (prawomocnym postanowieniu sądu o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanym akcie poświadczenia dziedziczenia sporządzonym przez notariusza, a w przypadku, gdy nie ustanowiono zapisobiercy windykacyjnego i jest więcej niż jeden spadkobierca - dodatkowo oświadczenia o działach spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku albo działu spadku lub częściowego działu spadku w zakresie środków zdeponowanych na rachunku/rachunkach, w formie aktu notarialnego lub orzeczenia sądu).

W ocenie Prezesa Urzędu postanowienie §87 ust. 2 pkt 3 Regulaminu, nie dotyczy w istocie nabycia prawa własności do zgromadzonych na rachunku środków, w związku z czym nie narusza także powszechnie obowiązujących zasad dziedziczenia określonych w art. 922 i nast. k.c., pozostawiając kwestię wzajemnych rozliczeń pomiędzy spadkobiercami lub zapisobiercami zmarłych jednocześnie współposiadaczy rachunku poza sferą ich relacji z Bankiem jako prowadzącym rachunek wspólny.

¹⁵ Borysiak, Komentarz do Prawa Bankowego, red. Osajda, 2018, LEGALIS

¹⁶ T. Czech, Rozwiązanie umowy rachunku bankowego, Monitor Prawa Bankowego 10/2016, s. 51-52

W konsekwencji, mając na uwadze treść postawionego Bankowi zarzutu stosowania niedozwolonych postanowień umownych Prezes UOKiK stwierdza, że wobec braku rażącego naruszenia interesów konsumentów, nie doszło w tym zakresie do naruszenia art. 23a uokik, w związku z czym postępowanie należało w tej części umorzyć jako bezprzedmiotowe.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt III sentencji decyzji.

Koszty postępowania

Zgodnie z art. 80 uokik Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Natomiast w myśl art. 77 ust. 1 uokik, jeżeli w wyniku postępowania Prezes UOKiK stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Analogicznie - stosownie do treści art. 264 §1 k.p.a. jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. Do kosztów postępowania - zgodnie z art. 263 §1 k.p.a. - zalicza się m.in. koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Postępowanie w sprawie o uznanie stosowanych przez Bank postanowień wzorca umowy za niedozwolone zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes Urzędu uznał postanowienie §87 ust. 2 pkt 2 wzorca umowy pt. „Regulamin świadczenia przez ING Bank Śląski S.A. usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych” za niedozwolone postanowienie umowne. Stwierdzono zatem w niniejszym postępowaniu, w zakresie rozstrzygnięcia z pkt I niniejszej decyzji, naruszenie art. 23a uokik. Kosztami postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa Urzędu w toku postępowania i w związku z powyższym postanowiono obciążyć Bank kosztami postępowania w wysokości 86 zł 10 gr (słownie: osiemdziesiąt sześć złotych dziesięć groszy).

Koszty niniejszego postępowania Bank obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000 w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się decyzji.

Wobec powyższego, Prezes Urzędu orzekł jak w pkt IV sentencji decyzji.

Mając na uwadze powyższe, Prezes Urzędu orzekł jak w sentencji decyzji.

Pouczenie

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ §1 pkt 1 i §2 k.p.c., od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IV niniejszej decyzji, na podstawie art. 264 §2 Kodeksu postępowania administracyjnego, w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak również stosownie do art. 81 ust. 5 tej ustawy, w związku z art. 479³² Kodeksu postępowania cywilnego, stronie przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2257, 2328), odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie stałej w kwocie 1000 zł, natomiast zażalenie na jego postanowienie podlega opłacie stałej w kwocie 500 zł.

Zgodnie z art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie (ust. 1). Spółka handlowa powinna wykazać także, że jej wspólnicy albo akcjonariusze nie mają dostatecznych środków na zwiększenie majątku spółki lub udzielenie spółce pożyczki (ust. 2).

Zgodnie z art. 105 ust. 1 zd. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

Zgodnie z art. 117 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego.

Stosownie natomiast do art. 117 § 3 i § 4 zd. 1 Kodeksu postępowania cywilnego, osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykaze, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

z up. PREZESA
Urzędu Ochrony Konkurencji i
Konsumentów
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Ochrony
Zbiorowych Interesów
Konsumentów
Artur Zwaliński

Otrzymuje:

1. ING Bank Śląski S.A.
[***]
2. a/a